

Vrienden DER Natuur

"Vrienden der Natuur"

is de digitale nieuwsbrief van kring
Venlo van het Natuurhistorisch
Genootschap in Limburg

Voorjaar 2016

INHOUD	2
Voorwoord	3
Programma Vrienden der Natuur	4
Lezing Water en Leven	5
Jaarvergadering NHGL	6
Roer van bron tot monding	7
Swolgenderbroek	9
Raaijweiden, het 4^e jaar	11
Herinrichting Everlosebeek volop in uitvoering	14
Winterexcursie faunagroep Zeeland	17
Een vogelreis naar NW Afrika	23
Programma Faunagroep	24

Redactie

Jos Hoogveld
Hertog Reinoudsingel 129, 5913 XC Venlo
077-3518131
06-52041187
jos.hoogveld@wpm.nl

Medewerkers:

Peter Eenshuistra
Jos Hoogveld
Olaf op den Kamp
Evert Prast

Leden Stuurgroep :

Jos Hoogveld, voorzitter
Bert Roelofs, secretaris
Leden : Jan Eenshuistra, Peter Eenshuistra, Piet
Mölling, Sjaak Gubbels, Frans Dorssers

Studiegroepen kring Venlo :

Natuur en Landschap

Piet Mölling, Stalbergweg 249, 5913 BN Venlo
077-3547179; p.molling@hetnet.nl

Florastudiegroep

Peter Eenshuistra, Henri Uyttenbroeckstraat 24,
5913 WE Venlo
077-3510676; pjeensh@plex.nl

Faunastudiegroep

Pieter Elbers, Hertog Reinoudsingel 116,
5913XG Venlo
077-3518037/06-48453921;
pieterelbers@hotmail.com

Mannetjesorchis met wolzwever, Hohndal

Voorwoord : Verbondenheid met de wereld

Ik ben et terug van een vogelreis naar Noord-West Afrika. Een groot voorrecht om in januari, als anderen aan het werk of naar school zijn, de winter te ontvluchten en andere wereld te ontdekken. In Noord-West Afrika overwinteren veel vogels uit Europa. Dat geeft een band, voor de vogels, maar ook voor ons, natuurvrienden. Je beseft dat het voor deze vogels normaal is in de winter tussen zwermen flamingo's te foerageren.

Het maakt ook duidelijk dat de mensen die daar wonen onze burens zijn. Die burens zijn veelal veel armer dan wij. Ze leven vaak op de rand van het bestaan. Als het daar nog droger wordt, hebben ze echt een probleem. In de Sahara zaten veel vogels in wadi's. In het verleden was het er natter. Nu stroomt er maar af en toe water door.

Aan vuil ophaaldiensten doet men in Noord-West Afrika niet. Overal zie je plastic liggen. Afval wordt naast het huis of het dorp gegoid. In Mauretanie zijn sinds dit jaar plastic zakjes voor boodschappen verboden. Kump good is de vastelaovendleus voor Venlo dit jaar. Laten we daar vanuit gaan, maar ons ook inzetten voor een duurzame wereld.

Jos Hoogveld

Programma Kring Venlo maart en april 2016

Do 17 maart 2016

Lezing "Water en Leven", enkele biochemische en fysische aspecten tbv. waarnemingen in de natuur.
Door Evert Prast, voormalig docent op de Analistenschool Venlo en groot natuurliefhebber.

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Do 14 april 2016

Jaarvergadering NHGL, aansluitend lezing over de Roer door Olaf op den Kamp.

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Zo 17 april 2016

Excursie naar de oude Maasarm Ooyen-Wanssum oftewel Swolgender Broek

Leiding : Jos Hoogveld

Aanvangstijd : 9.00 uur parkeerplaats het Roekenbos, Blitterswijk.

Meerijden vanaf Venlo om 8 uur Hertog Reinoudsingel 129.

Swolgenderbroek Klimaatgeul net na aanleg

Edelherten en Zearend in Oostvaardersplassen (foto SBB)

Water en Leven, enkele biochemische en fysische aspecten tbv waarnemingen in de natuur

Lezing door Evert Prast, voormalig docent op de Analistenschool Venlo en groot natuurliefhebber.

Do 17 maart 2016, Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Water en Leven

Enige toelichting op
(bio-)chemische en fysische aspecten van water
ten aanzien van 'alles wat leeft en groeit en ons altijd weer boeit'.
naast uitleg over allerlei "moeilijke woorden" en begrippen
gaat het ook om oorzaak en gevolg bij levende organismen
waarbij water een sleutelrol speelt
Geen spectaculaire Cousteau films, maar samen de diepte in!
Spelen met begrippen als anomalie, pH, redoxpotentiaal, oplosbaarheid
en nog veel meer, voor zover dat betrekking heeft op de relatie tussen
Water en Leven

Uitnodiging Algemene Ledenvergadering Natuurhistorisch Genootschap in Limburg 14 april 2016

Het bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg nodigt al haar leden uit tot het bijwonen van de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering. De vergadering wordt dit jaar gehouden op 14 april 2016 in het Bezoekerscentrum Groote Heide, Hinsbeckerweg 55, 5915 PR Venlo. Aanvang is om 19.30 uur.

De agenda voor de vergadering is als volgt:

1. Opening en mededelingen.

2. Notulen vorige vergadering.

De notulen van de vorige Algemene Ledenvergadering, op 16 april 2015, kunnen worden opgevraagd bij het bureau van het Genootschap (kantoor@nhgl.nl). Op verzoek worden de stukken dan per post of mail verzonden

3. Jaarverslag en Jaarrekening 2015.

Het jaarverslag en de jaarrekening kunnen worden opgevraagd bij het bureau van het Genootschap (kantoor@nhgl.nl). Op verzoek worden de stukken dan per post of mail verzonden. Ter vergadering worden de Jaarrekening en het Jaarverslag toegelicht en ter goedkeuring voorgelegd. De kascontrole-commissie zal eveneens kort verslag doen over de Jaarrekening.

4. Benoeming bestuursleden.

Binnen het bestuur zijn volgens rooster de leden Jan Joost Bakhuizen, Marian Baars en Raymond Pahlplatz aftredend. Raymond Pahlplatz heeft aangegeven zich niet herkiesbaar te stellen. Het bestuur draagt de eerste twee leden opnieuw voor en stelt voor om deze te herbenoemen.

5. Rondvraag en sluiting.

Namens het Dagelijks Bestuur,

Michiel Merkx
Secretaris

Na de vergadering, die tot ongeveer 20.00uur duurt volgt een lezing van Olaf Op den Kamp over de Roer.

Roer in Monschau

Olaf op den Kamp op pad langs de Roer

De Roer van bron tot monding

Olaf Op den Kamp, schrijver van het gelijknamige boek "De Roer van bron tot monding" dat deze avond ook te koop (€17,90) is, verzorgt een lezing over het riviertje de Roer. We kennen dit riviertje waarschijnlijk wel uit onze omgeving, het Roerdal is niet ver weg en ook in Roermond komen we de Roer tegen. Maar waar komt dit riviertje nu eigenlijk vandaan en door welke landschappen stroomt ze? Welke planten en dieren kunnen we langs de Roer vinden? En de Roer leverde vroeger stroom voor watermolens, maar er waren nog veel meer ambachten langs de Roer te vinden. Dit alles komt terug in deze lezing.

De Roer is een van de belangrijkste riviertjes van de Duitse Eifel. De Rur ontspringt in de Hoge Venen nabij de Botrange. Via de omgeving van Sourbrodt stroomt de nog jonge Roer naar Küchelscheid waar ze Duitsland binnenstroomt. Langs haar oevers bloeien in april de Wilde narcissen. In het gebied tussen Gut Reichenstein en Monschau gedraagt ze zich als een echte bergbeek met stroomversnellingen en veel rotsen in de bedding. Langs de beek bloeien bijzondere planten als Wilde judaspenning, Witte boterbloem en zeldzame varens.

Narcissen bloeiend in het Perlenbachtal, een zijbeek van de Roer

Roer als bergbeek voor Monschau

Daarna stroomt ze door het vakwerkdorpje Monschau. Hier werd het water in het verleden gebruikt voor het produceren van lakenstof. Het geld dat hiermee verdiend werd, werd gebruikt voor de bouw van prachtige patriciërhuizen. Verder stroomt de Rur langs Hammer, waar met waterkracht een Hammerwerk (een ijzerfabriekje) werd aangedreven. Niet veel later verenigt de Rur zich bij Einruhr met de Erkenruhr. Nu komt ze in het gebied van de stuwmeren, waarvan de Rursee het belangrijkste is. Dit is een belangrijk watersportgebied. Hier bevindt zich ook Nationaal Park Eifel met uitgestrekte beukenbossen. Daarin leven Wilde katten, Zwarte ooievaars en veel spechten. Een deel van het Nationaal Park was vroeger het militair oefenterrein Camp Vogelsang, gebouwd in de tijd van het Nationaal socialisme. Het verlaten dorpje Wollseifen is een stille getuige van deze periode.

Wilde kat

Kloster Mariawald

Heimbach met zijn bedevaartkerk en het nabijgelegen Kloster Mariawald zijn in trek bij pelgrims en dagjesmensen. Een ander opmerkelijk gebied zijn de Buntsandsteinrotsen bij Nideggen. Daar leven Muurhagedissen, Steppesprinkhanen en Oehoe's. Bovenop staat het kasteel van Nideggen en de prachtige St. Johannes de Doper Kerk. Ook bij Untermaubach staat een mooi kasteel. De Roer verlaat nabij Kreuzau de Eifel en stroomt verder richting Düren. Op de hellingen bij Kreuzau bloeien in het voorjaar de fruitbomen op voormalige wijnbergen. In deze regio liggen veel Mühlenteiche, snelstromende molenbeken die de energiebron vormden voor de papierfabrieken tussen Düren en Jülich. De industriestad Düren blijkt een verrassend groen hart te hebben met de Roer als middelpunt. Even verderop liggen het Merkenerbusch, waar in mei de bosbodem vol Daslook staat. Aan de horizon doemen echter de bruinkoolgroeves op.... Prachtig is het gebied van de monding van de Inde, waar fraaie zachthoutoibossen langs de Roer groeien. Dan gaat het langs de citadel van Jülich naar de Pappeldriesch bij Barmen met een rijke voorjaarsflora in de oibossen van Schloß Kellenberg. Langs Linnich gaat het verder naar het mandenmakersdorp Hilfarth en de

omgeving van Baal met bossen vol Boshyacinten. Rondom Hückelhoven bepaalt de steenkolenmijnbouw het landschap.

Vlak voor de Nederlandse grens vliegen Donkere pimpernelblauwtjes in de hooilanden. Na het passeren van de grens mag de Roer weer uit haar korset en meandert tussen populierenplantages, akkers en weilanden. Een grote rijkdom aan libellen, vogels, planten en andere organismen is hiervan het gevolg. In de bisschopsstad Roermond mondt de Roer uit in de Maas en eindigt het verhaal over de Roer.

Olaf op den Kamp

Vispassage in de Roer bij de ECI-centrale in Roermond

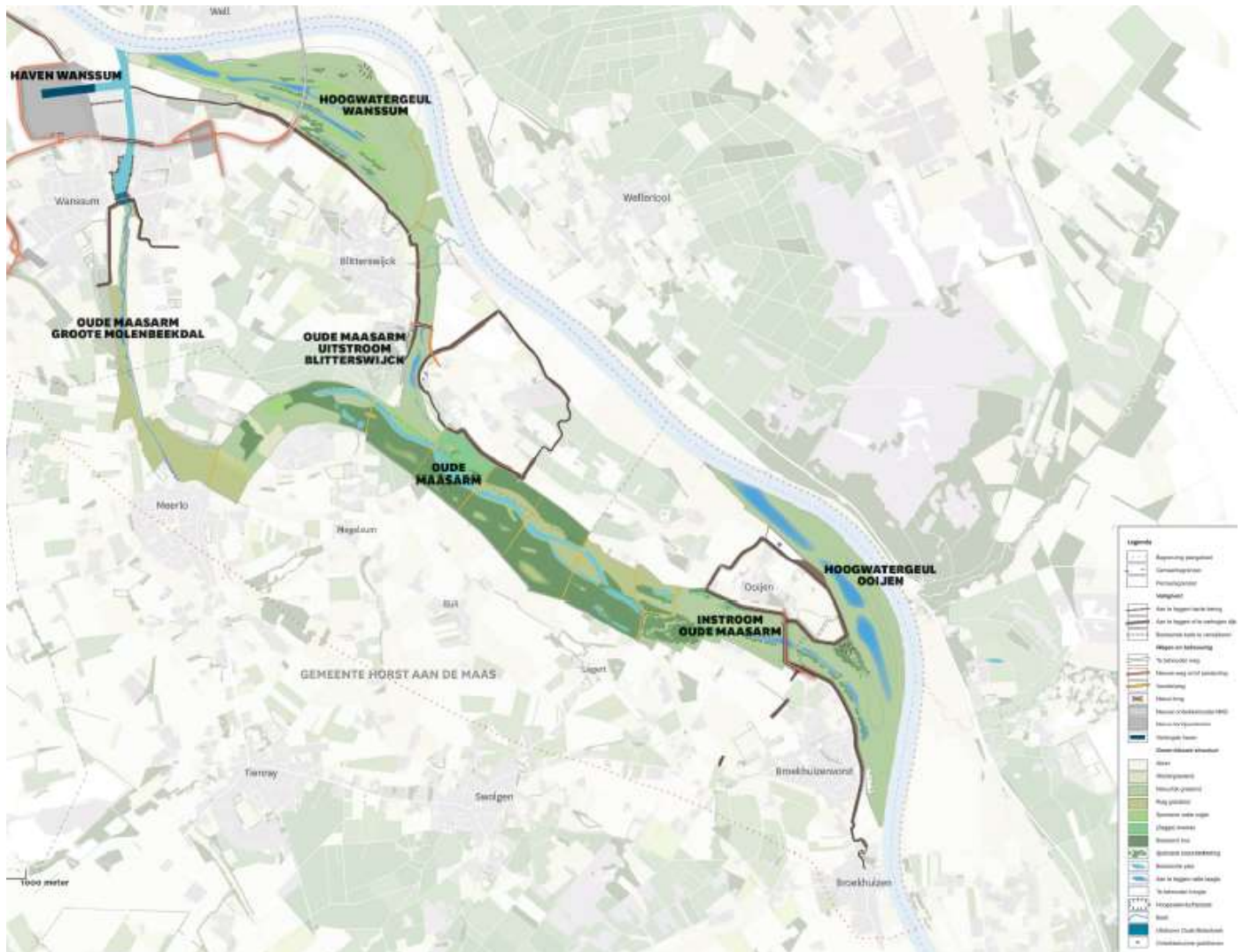
Zeeprik, gevangen in vispassage

Swolgenderbroek (oude Maasarm Ooijen-Wanssum)

Excursie naar de oude Maasarm Ooyen-Wanssum oftewel Swolgender Broek
Datum : 17 april, aanvangstijd : 9.00 uur parkeerplaats het Roekenbos, Blitterswijk.
Leiding : Jos Hoogveld

Vrijwel iemand zal nog van het Swolgenderbroek hebben gehoord. Het gebied wordt de laatste jaren meestal aangeduid als oude Maasgeul Ooijen-Wanssum. Eerder werd het in het natuurbeleid aangeduid als Sohr-Legerterbos. In een rapport van de provincie werd het een jaar of 15 geleden aangeduid als Swolgenderbroek. Dat vind ik wel een sympathieke naam. Het is een oude Maasgeul bij Swolgen. Bij heel hoge afvoeren van de Maas overstroomde de geul, zoals in 1993 en 1995. Bij de aanleg van de dijken in 1996 is de geul binnengedijkt. Hierdoor is ee groot gebied iet meer overstroombaar bij Maashoogwater. Het peil van de Maas stijgt daardoor. Later is dan ook besloten dat dit toch niet zo slim was. Er wordt nu gewerkt aan een groots plan waarbij er weer Maaswater door de geul kan stromen : het project Ooijen-Wanssum (zie kaart hieronder).

Het lage deel was al een vrij nat gebied. Dit was begrensd als deel van de Ecologische Hoofdstructuur. Ook was het aangeduid als verdroogd nat natuurgebied dat hersteld (vernat) moest worden. Het weghalen van de dijken gebeurt om bij hoge afvoeren van de Maas het waterpeil te verlagen. Om bij hoge afvoeren van de Maas een open laagte te houden, is een reeks in elkaar overlopende ondiepe plassen gegraven. Het lage deel is al vrijwel aaneengesloten natuurgebied, in beheer bij Staatsbosbeheer. Het wordt extesief beheerd met begrazing door grote grazers. Populierenbos is grotendeels gekapt. Er heeft zich al een flink rietmoeras ontwikkeld. In combinatie met de ondiepe plassen, natte graslanden, broekbossen en andere moerasvegetaties, is het een voor Noord-Limburg bijzonder gebied.

Er zitten de nodige watervogels als krakeend, slobend, dodaars en ijsvogel. Nog bijzonderder zijn moerasvogels als blauwborst, waterral. Rietzangers zij half april waarschijnlijk nog niet terug. Voor doortrekkers kan het raak met met o visarend, rode wouw beflijster. En er zijn voorjaarsbloeiers te zien, mogelijk zelfs bosanemoon en vingerhelmbloem. Die staan in ieder geval bij Ooijen langs de Maas, waar we zeker kunnen kijken.

Jos Hoogveld

Ruigte met Schotse hooglanders

Rietmoeras in Swolgenderbroek

De Raaijweiden, het vierde jaar

In 2015 heeft de plantenstudiegroep voor het vierde achtereenvolgende jaar de planten in de Raaijweiden onderzocht. Het gebied is op 23 mei en 8 augustus bezocht. 4 juli viel af vanwege de extreme hitte. Op 24 augustus heb ik het gebied nog een half uur met Eddy Weeda bezocht, die enkele vegetatieopnamen heeft gemaakt. We hebben ons 2015 wederom beperkt tot het in 2011 heringerichte deel. Dit betreft het hoge stuk tussen Maas en nevengeul, de nevengeul zelf en het talud aan de westzijde van de nevengeul.

De lage delen staan in het winterhalfjaar langdurig onder water, waardoor een vochtige pionierssituatie in stand wordt gehouden. Op de hogere delen wordt de vegetatie in toom gehouden door begrazing met Galloways. Helemaal lukt dit niet, waardoor zich op een aantal plaatsen een vrij dicht struweel van wilgen en elzen ontwikkelt.

Aanleg nevengeul in 2011

Ruigtekruiden in 2015 op centrale deel

Tabel 1: 2^e kolom: totaal aantal gevonden soorten per jaar; 3^e kolom: totaal aantal gevonden soorten in vier jaar; 4^e kolom: nieuwe soorten voor het gebied ten opzichte van voorgaande jaren; 5^e kolom: aantal soorten dat sinds 2012 elk jaar aanwezig is.

jaar	Aantal soorten	Aantal cumulatief	Nieuw t.o.v. voorgaande ja(a)r(en)	Alle jaren aanwezig
2012	188	188	-	188
2013	244	270	82	162
2014	234	314	46	132
2015	267	358	44	121

In 2015 zijn 267 soorten planten gevonden. Dit is het hoogst aantal soorten sinds het begin van het onderzoek in 2012. Dit is toch wel verrassend gezien het beperkte aantal bezoeken. In totaal zijn in 4 jaar 354 soorten waargenomen. 121 soorten waren alle jaren aanwezig. 44 soorten zijn in 2015 voor het eerst verschenen.

Door langdurig lage waterstanden van de Maas, stond er een groot gedeelte van 2015 geen Maaswater in de nevengeul. Wel was er gedurende de zomermaanden steeds maanden helder kwelwater in de geul aanwezig. In dit water konden diverse waterplanten zich ontwikkelen, zoals Smalle waterpest, Gekroesd fonteinkruid, Rivierfonteinkruid, Aarvederkruid, Parelvederkruid, Klein kroos en Slanke waterweegbree.

In de moeraszone konden Rijstgras en Bruin cypergras zich flink uitbreiden. Zompvergeetmenietje en Slanke waterkers waren nieuw in 2015. Intensief speuren leverde nog geen Slijkgroen op; een soort die zich graag op droogvallende rivierslikken vestigt.

Akkerplanten gaan duidelijk achteruit in 2015. Hoewel ook de hoge delen 's winters nog onder water staan en kale plekken vertonen wordt de grond steeds vaster. Akkerplanten zoals Rood Guichelheil en Kleine leeuwenbek gaan daardoor sterk achteruit. Grote klapproos en Gewone duivenkervel zijn in 2015 niet meer aangetroffen.

Er verschijnen steeds meer soorten van diverse typen graslanden. Kenmerkend voor vochtige graslanden zijn Pinksterbloem, Veldrus, Scherpe boterbloem en Grote ratelaar. Kenmerkend voor droge graslanden zijn vestigingen van Gewoon biggenkruid, Schapenzuring, Groot streepzaad, Grasmuur, Muizenoor, Smalle wikke en Hazenpootje.

Tevens zijn enkele stroomdalsoorten zoals Beemd-kroon, Welriekende agrimonie, Zacht vetkruid, Bont kroonkruid en Echt bitterkruid nieuw. Soorten als Rode ogentroost, Muurpeper en Kruisdistel zijn sterk in aantal toegenomen.

Kattendoorn groeit inmiddels op enkele plaatsen.

Kattendoorn breidt zich uit.

Beemdkroon. Nieuw in 2015

Nieuw: Zacht vetkruid

Muurpeper heeft zich sterk uitgebreid

Nieuw: Bont kroonkruid

Zeer algemeen geworden: Rode Ogentroost

Ieder jaar verschijnen er enkele nieuwe ruigtekruiden, exoten of adventieven. Veel zaden worden door de Maas aangevoerd. Nieuw zijn Japanse duizendknoop, Reuzenberenklauw, Peterseliebraam, Wilde wingerd, Tomaat en Aarereprijs. Reuzenbalsemien is al enkele jaren aanwezig. Hopelijk worden sommige van bovengenoemde exoten niet te dominant in het gebied. Schijngnadekruid en Tuinmelde zijn niet meer aangetroffen. Enkele algemene soorten hebben we gemist; vermoedelijk omdat we het gebied maar twee keer hebben bezocht. Voorbeelden van gemiste, zeer algemene soorten zijn Gewone raket, Moeraskers, Europese hanenpoot en Zandraket. De vegetatie en de soortensamenstelling veranderen nog steeds. We zetten het onderzoek in 2016 voort en hopen weer nieuwe soorten te mogen begroeten. Het blijft een zeer interessant gebied om te blijven volgen.

F. Coolen, Resultaten van het onderzoek in de Raaijweiden in 2012, Vrienden der Natuur, nummer 2, april 2013.

F. Coolen, De Raaijweiden, het tweede jaar, Vrienden der Natuur, nummer 1, januari 2014.

P. Eenshuistra, De Raaijweiden, het derde jaar, Vrienden der natuur digitaal, nummer 3, juli 2015.

Peter Eenshuistra

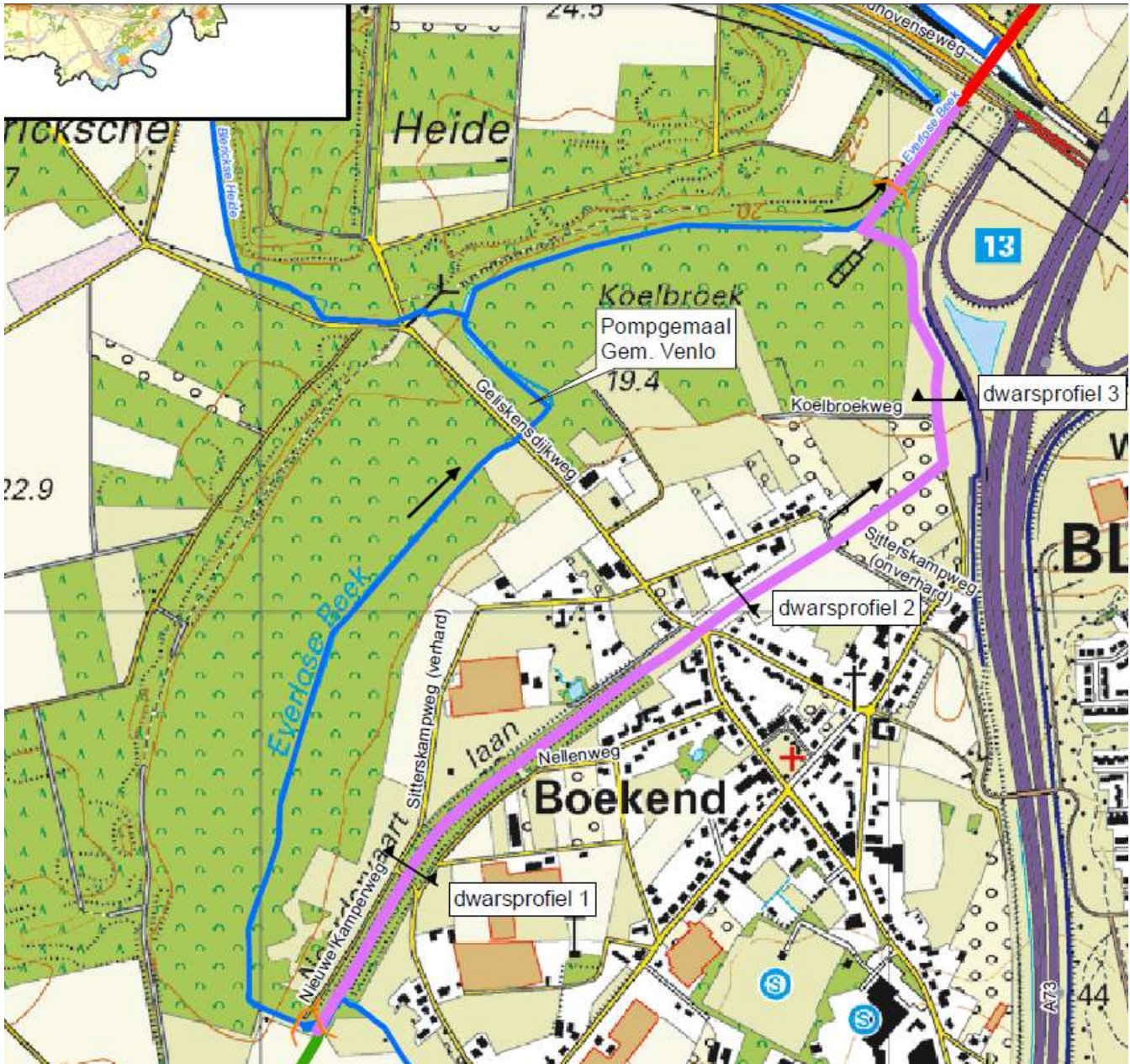
Nevengeul Raaijweiden net na aanleg

Kromhals op het eiland

Everlosebeek : herinrichting in uitvoering

Na ruim 20 jaar voorbereiding, wordt de herinrichting van de Everlosebeek bij Boekend nu snel uitgevoerd. Ook het stuk benedenstrooms van het Koelbroek wordt ecologisch heringericht. Zowel het Koelbroek, de Everlosebeek, als de Boekend varen er wel bij. De beek wordt rond het Koelbroek geleid, grotendeels door het tracé van de onvoltooide Noordervaart. Bij de A73 buigt de beek naar het noorden en wordt deze meanderend aangelegd. Vooral het stuk benedenstrooms van het Koelbroek tot de spoorlijn Venlo-Nijmegen bij Grubbenvorst zal sterk gaan meanderen en een natuurlijk karakter krijgen. Bomen kunnen hier in de beek blijven liggen, zoals nu ook benedenstrooms van de spoorlijn al gebeurt, door de sterke knaagactiviteiten van de bever.

Bovenstaande figuur geeft niet helemaal het plan weer. Het deel dat naar het noorden stroomt gaat meer meanderen. Dit is mede om het grote verval daar op te vangen. Het water zal daar dus sterk gaan stromen. Ook hier is geen onderhoud nodig, dus volop ruimte voor de natuur. De wandelmogelijkheden zullen verbeterd worden, oa door het pad aan de zuidkant van het noordelijk deel van het Koelbroek door te trekken.

Er komt nog een buffer voor berging van rioolwater bij hele hevige regen. Deze komt aan de zuidkant van de Geliskensdijkweg, op een voormalige akker. Benedenstrooms van de Einhovenseweg wordt de lange overkluizing open gemaakt om de ecologische verbinding via de beek te verbeteren. Het stuk daarna wordt bij de afwerking van de ontgroning meegenomen.

Nieuwe, meanderende loop Everlosebeek benedenstrooms van het Koelbroek, bij de oprit naar de A73

Nieuwe loop van de Everlosebeek oostelijk van de Geliskensdijk. Helaas is er een knik in de loop door de onvoltooide Noordervaart aangebracht. Hierdoor wordt het rechte kanaalkarakter verstoord.

Nieuwe loop Everlosebeek door onvoltooide Noordervaart stroomop van de Sitterskampweg.

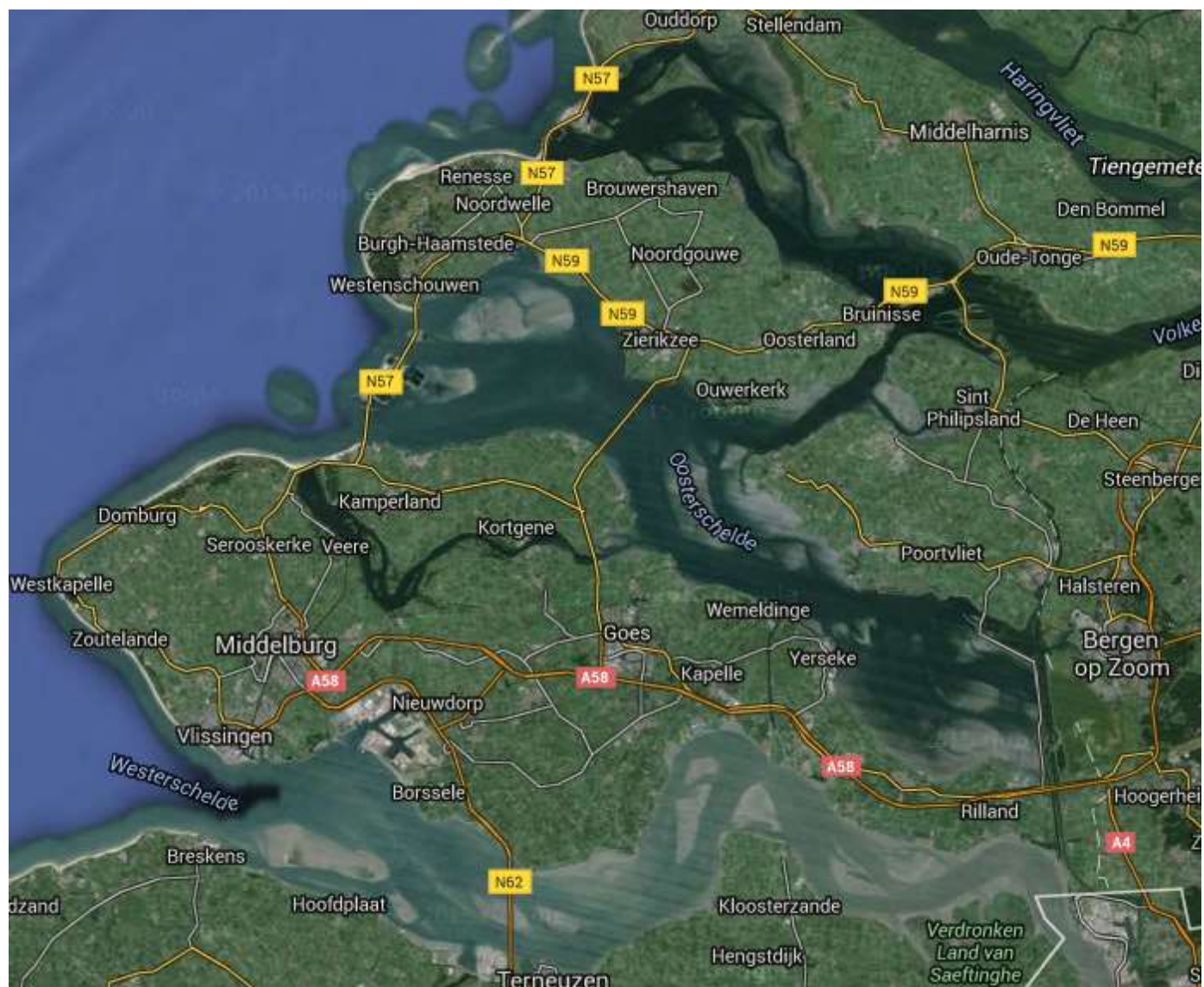
Geul bij Hohndal (boven)   Hohndal met narcissen (onder)

Wintervogelexcursie Zeeland Faunagroep 31-1-2016

De laatste dag van januari had de faunagroep de jaarlijkse tocht naar Zeeland. Ondanks dat enkele oudgedienden niet mee konden, waren we met vijf mensen : Ger Michels, Pieter Elbers, Rob Donders, Louis Reutelingsperger en ikzelf.³ We pasten helaas net niet in een auto. Pieter had zich goed voorbereid. Hij had op waarneming.nl enkele interessante waarnemingen gezien en op kaart gezet. Daarom gingen we eerst naar de oesterdam, de oostrand van de Oosterschelde. Hier hoopten we Zeearend, Sneeuwgors en Strandleeuwerik te zien. Dat lukt helaas niet. Anderen hebben de Zeearenden meer noordelijk gezien en Sneeuwgorsen en Strandleeuweriken op plekken waar we wel geweest zijn. Wel zagen we andere vogels, oa veel Middelste zaagbekken en Rotganzen. Schor Rattenkaai sloegen we nu maar over en gingen naar een favoriete plek van Pieter : de vissershaven van Yerseke. Zijn lievelingsvogel, de Middelste zaagbek, zat niet in de haven, maar op de Oosterschelde.

Brandganzen in de Yerseke Moer

Steenloper

Witkopgors met goede schutkleur (boven)

Baltsende middelste zaagbekken

Steenlopers lieten zich wel goed bekijken. Door naar de Yerseke Moer. Dat is een veen-op-klei gebied met zoute kwel. Op de graslanden en langs plasjes en sloten foerageren veel Brandganzen en Smienten. Vanuit de auto laten ze zich goed bekijken.

De volgende halte is het Slik van Kattendijke. Veel steltlopers op het slik, vooral Tureluurs en Bonte strandlopers. Rob was onder de indruk van het aantal Wulpen. Iets verderop binnendijs is de Deessche Watergang. Dit is een binnendijs, brak water. Er was een flink stuk natuurgebied bijgekomen aan de zuid-oostkant. Daar zat een groepje Kluten. Net onder de dijk zaten oa Slobeenden, Wintertalingen en een Zwarte ruiter. Onze volgende bestemming was het Schor van Wilhelminapolder. Onderweg zaten veel Middelste zaagbekken op het kanaal naar Goessche Sas. Ze baltsten ook regelmatig. Pieter was helemaal verrukt. Bij het schor moest een Witkopgors zitten. Dat is een op Geelgors lijkende soort uit Siberie. Vorig jaar zaten er twee in de Broekhuizerweerd. We konden haar (het was een vrouwtje) goed vinden doordat er andere vogelaars met teledelen bijna bovenop zaten. Die kwamen uit Duitsland (Hamburg en Frankfurt) en België. De vogel was bepaald niet schuw en dus mooi te zien en te fotograferen. Verder naar de Middelpaten in het Veerse Meer gebied. Aan de oostkant hiervan zitten in een ondiepte altijd veel watervogels. Vandaag oa veel Goudplevieren, Kluten, Rotganzen (op grasland/akker), verder als bijzonderheden Slobeenden en Pijlstaarten.

Hierna moesten we doorrijden naar de Brouwersdam. Daardoor moesten we de Neeltje Jans laten schieten. Daar zaten oa een Zwarte zeekoet en een paartje Kuifaalscholvers. Aan het begin van de Brouwersdam hebben we eerst de inwendige mens versterkt, traditioneel vooral met friet en Kibbeling. Zeer on-Zeeuws waren de porties "Bourgondisch". Omdat ik daar bij de bestelling niet op gerekend had, kostte het mij zelfs moeite alles naar binnen te werken. Er was een bulldozer bezig zand aan de kant te duwen. Toen we weg wilden rijden, reed ik de auto bijna vast, ondanks mijn zeer recente Sahara ervaring. Bij de spuisluis waren hekken geplaatst. Er zat maar een Grijsje

zeehond. Op zee zat weinig. Enkele Roodkeelduikers en enkele Kuifduikers. Naast Steenlopers zaten er langs de dam wel tientallen Paarse strandlopers. Voor het invallen van de schemering nog snel naar de Prunjepolder, op Schouwen ten zuiden van de Schelphoek. Dit is echt een toplek voor zee- en andere watervogels. Op de inlaagdijk langs de Inlaagweg groeit op asfalt een soort heide/duinvegetatie met massaal Eikvaren en korstmossen. In de Flauwersinlaag zaten veel Knobbelzwanen, 11 Kleine zilverreigers en zowaar nog een Lepelaar. De Prunje-noord zat vol vogels : duizenden Brandganzen, Kieviten, honderden Kluten en zwermen andere steltlopers. Een heel mooie afsluiting van een vogelrijke, gezellige dag. Nu nog naar Venlo tuffen.

Jos Hoogveld en Louis Reutelingsperger

Rotganzen bij de Oesterdam

Aantal vanaf 20 schatting ter indicatie massaliteit	Oesterdam	Yerseke haven	Yerseke moer	Kattendijkerslib	watergang Sluishoek	Wilhelminadorp , akker ten oosten ervan	Brouwersdam	Prunje-zuid/ Inlagen	Prunje-noord Hoogwater vlucht-plaats en slaapplaats dagvogels
Aalscholver	10	5					5		
Bergeend	20		20x		5			50	
Blauwe reiger	1								
Bontbekplevier				x					
Bonte strandloper				x					
Brandgans			4000		200	massaal		50	2000
Brilduiker	10	20					1		
Buizerd	1								
Canadese gans	10				10				
Dodaars	4								
Drieteen steenloper							5		
Fuut	1	10					1	1	
Georde fuut		3							
Goudplevier									
Grauwe gans			10						
Grote mantelmeeuw		1						1	
Grote stern							2		
Grote zilverreiger	1								
Kievit			100		200				2000
Kleine zilverreiger			1		1			11	
Kluut					12		>50		400
Knobbelzwaan								20	
Kokmeeuw							50	100	
Kolgans			150		50				
Krakeend								5	
Kuifduiker							5		
Kuifeend	50							40	
Lepelaar								2	
Meerkoet			50					100	
Middelste zaagbek	30	40							
Nijlgans	6								
Paarse steenloper							10		
Pijlstaart					10				
Roodkeelduiker							3		
Rotgans	200								
Scholekster	100		1x				30	20	
Slobeend	10				10			40	massaal
Smient			2000		200				massaal
Steenloper		20					3		
Tureluur				x				1	
Wilde eend	100		200					100	
Wintertaling			25		50			100	
Wulp				x	50			3	massaal
Zilvermeeuw	60						50	100	
Zilverplevier									
Zwarte ruiter					1				

Vogelvakantie naar Noord-West Afrika

In januari 2016 ben ik met een vogelreis naar de kust van noord-west Afrika mee geweest. We waren met acht mensen in twee wagens. De reis ging van Agadir in Zuid-Marokko door de Westelijke Sahara, Mauretanie en Senegal naar Gambia. Veel woestijn. Langs de kust plaatselijk wetlands bij riviermondingen. In Mauretanie bezochten we het belangrijke waddegebied Banc D'Arguin. Hier overwinteren veel steltlopers die ook de Waddenzee aandoen. Die foerageren daar tussen flamingo's. Zuidelijker wordt het aantal bekende vogels snel minder. Daar zitten vooral Afrikaanse soorten. In Gambia kwam de groep die terug reisde erbij. Daar waren Henk Heijligers en Carlo van Seggelen bij. Volgend winterseizoen zal ik met Henk een fotoavond organiseren over deze bijzondere tocht.

Kleine zilverreigers, rifreigers, Afrikaanse dwergaalscholvers, een blauwe reiger en landende wulpen in de Banc D'Arguin

Wrattenzwijnen bij de Senegalrivier

Gambiase vogelgidsen kenden de goede plekken en ook de geluiden van vogels

Door de woestijn naar de Banc D'Arguin

Vissersboot wordt uitgeladen bij de visafslag van Nouakchott, de hoofdstad van Mauretanie

Marrakech

Agadir

Massa

Khenifiss

Tan Tan

Saquia al Hamra

Laayoun

Bou Craa

Dakhla

Barbas

Cap Blanc

Banc d'Arguin

Iwik

Nouakchott

Diawling Djoudj

Rosso

Saint Louis

Tendaba

Gambia

In 19 dagen, door vijf Afrikaanse landen. Drieduizend autokilometers langs de Atlantische oceaankust Van mediterraan Afrika, via de Sahara, sahel en savanne naar de groene Gambiaanse tropen.

TRANSSAHARA VOGELAVONTUUR

Vanaf € **1500**

Inclusief de vluchten, drieduizend avontuurlijke kilometers in de auto, overnachtingen, gidsen en parken.

Non profit. Van de opbrengst worden voor de arme bevolking van zuid-Mauritanië waterputten geslagen

- Massa
- Khenifiss
- Aoussard
- Banc d'Arguin
- Diawling
- Djoudj
- Tendaba
- en meer ....

BANCDARGUIN.NL

Activiteiten Faunagroep maart - juni 2016

DATUM	PLAATS	BESTEMMING
Zo 6 Maart '16 7.00 u	Reinoud	Ooypolder / Milsbeek (onder voorbehoud)
Di 15 Maart '16 Vergadering 19.30 u	Bij Jos	We willen het wel eens hebben over eventuele weekendbestemmingen. Hebben we vroeger wel eens gedaan (oa Texel, Torgny, de Argonne). Misschien moeten we dat weer eens oppakken. (Lauwersmeer?) Denk maar eens na over mooie plekken.
Zo 3 April '16 7.00 u	Reinoud	Moresnet : voorjaarsflora (hellingen vol met narcissen, bosanemonen, orchisjes) in een mooi heuvelland, eerste zomervogels, vuurgoudhaantjes, misschien weer een waterspreeuw. Lekker wandelen langs klaterend water
Zo 24 april '16 6.00 u	Reinoud	Lauwersmeer . Nieuw! (ook de aanvangstijd, datum vervroegd ivm meivakantie). We hebben hier al vaker over gedacht voor een weekend. Dit wordt een eerste kennismaking (1 dag) met een spectaculair gebied.
Zo 5 juni '16 7.00 u	Reinoud	Zeeuws Vlaanderen : Is ons vorig jaar goed bevallen, maar we waren toen wat laat in de zomer. Dat moet nu toch wel heel mooi worden met de verschillende kolonies sterntjes en zwartkopmeeuwen.

